

riós treball de recerca històrica de l'arqueologia catalana i dels seus protagonistes durant el segle XIX i el primer quart del segle XX, ens descobreix la figura d'Agustí Casas i Vinyas i la recerca arqueològica al massís de les Gavarres.

Durant uns anys en què l'erudició era la pràctica habitual de la burgesia espanyola i catalana, Agustí Casas i Vinyas (1868-1941), membre d'una il·lustre família de Sant Feliu de Guíxols, formà part –com a arqueòleg, erudit i home il·lustrat del seu temps– dels protagonistes principals de l'origen de l'arqueologia a les Gavarres. Així, el trobem al costat de personatges rellevants de l'arqueologia com Pere Bosch i Gimpera, Joaquim Botet i Sisó, Lluís Pericot i el mateix Lluís Esteve.

Fou un gran divulgador del patrimoni cultural i natural dels massís i de l'Ardenya. Corresponsal i col·laborador del Servei d'Investigacions Arqueològiques que dirigia Bosch i Gimpera el 1915, va participar en les excavacions del menhir del Mas de la Font, de les Pedres Dretes del

Mas Lloveras i del dolmen del Mas Bousarenys, entre altres, i fou qui primer donà a conèixer el monument megalític de la Cova d'en Daina, l'any 1894.

L'autor del treball no deixa d'investigar i descobrir cap aspecte d'aquest personatge clau, així com dels descobriments i excavacions arqueològiques on va participar. Finalment, en forma d'apèndix, trobem un interessant epistolari inèdit dels més importants arqueòlegs catalans de l'època.

El llibre, doncs, amb un encertat pròleg i una emotiva dedicatòria, descobreix un arqueòleg que cal col·locar en la mateixa galeria on trobem els principals protagonistes de l'origen de l'arqueologia del nostre país.

Joan Vicens i Tarré

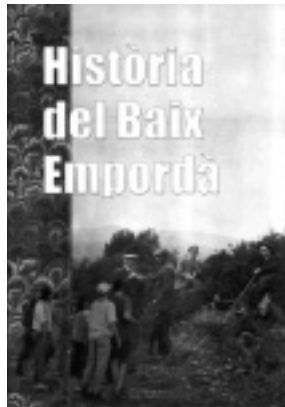

L'ombra allargada de Pella i Forgas

SAURÍ, M. Concepció;
SOLER, Santi (coord.).

Història del Baix Empordà.
Diputació de Girona.
Girona, 2006.
917 pàgines.

Ha aparegut el quart volum de la col·lecció d'històries comarcals de la Diputació de Girona, dedicat al Baix Empordà. Hi ha treballat un bon equip d'historiadors locals, molts de la mateixa comarca. Alguns són directors de museus municipals i

arxivers, com també ho són els coordinadors de l'obra, Santi Soler i M. Concepció Saurí. El volum segueix el mateix esquema que els números anteriors: un descabdellament cronològic –no hauria de ser necessàriament així– barrejat amb petites col·laboracions temàtiques, on cada autor aporta el seu toc personal, manifestació de les seves preferències historiogràfiques. Com en altres ocasions, el llibre es clou amb un útil recull bibliogràfic i de referències, dins un apèndix que també inclou una selecció de textos que resulta especialment interessant pel que fa a període medieval i modern. L'obra neix amb voluntat de síntesi dels estudis locals i de divulgació alhora, però em consta –val la pena esmentar-ho– que alguns dels autors també ho han aprofitat per afegir-hi noves recerques.

Sis llargs anys després de l'aparició del primer volum dedicat a l'Alt Empordà s'assoleix, doncs, una fita important: la superació de la

vella i clàssica *Historia del Ampurdán* (1883) de Josep Pella i Forgas, el precursor de les històries comarcals, encara que sigui al preu de dividir un Empordà que per a èpoques reculades potser hauria preferit una concepció unitària. Una imposició, doncs, de l'actual divisió comarcal.

Un cop més, la idoneïtat de l'àmbit comarcal com a «marc d'anàlisi històrica» es presta a ser posada en dubte. Si Agustí Alcoberro ens parla d'una «comarca per definir» (p. 299) durant els segles moderns, als medievalsistes Elvis Mallorquí i Xavier Soldevila els resulta «ben complicada la tasca d'escriure la història de les terres que ara formen la comarca del Baix Empordà en el període medieval» (p. 143). No cal dir que s'esforcen a justificar-ho, encara que sigui amb criteris paisatgístics i demogràfics. Crec que se'n surt millor l'historiador Genís Barnosell, que ens recorda, parafrasejant Jesús Burgueño, que l'actual Baix Empordà va néixer en gran mesura, com a partit judicial, l'any 1834.

Amb tot, tinc la confiança que, un cop acabada, la col·lecció –amb només els volums de la Garrotxa i la Selva s'aconseguirien completar les històries comarcals de la vegueria de Girona– adoptarà un valor afegit de conjunt, atesa la riquesa d'enfocaments que els diferents autors aporten

NOVETATS

- VILA SUBIRÓS, Josep [ed.]: *La gestió forestal: Explotació versus conservació: IV Jornades sobre l'Alta Garrotxa*. Girona: Universitat de Girona, 2006. 162 p.
- VILA SUBIRÓS, Josep; VARGA LINDE, Diego [ed.]: *La futura llei de biodiversitat-patrimoni natural: Jornades de reflexió, participació i debat*. Girona: Universitat de Girona, 2006. 244 p.
- VILLAR, Esperanza: *La construcción de capital social en las universidades*. Girona: Documenta Universitària, 2006. 297 p.
- VILLARROYA, Joan [dir.]: *Imatges, 1936-1939: La Guerra Civil a les comarques gironines*. Girona: El Punt, 2006. 208 p.
- VILLEGAS ESPÍN, Almudena: *Les colònies escolars: La Colònia Escolar Turissa*. Tossa de Mar/Girona: Arxiu Municipal/Diputació de Girona. 189 p.
- Vivó, David [et al.]: *Aigua i conjunts termals a les ciutats d'Emporiae, Gerunda i Aquae Calidae... sed uitam faciunt*. Girona: Universitat de Girona, 2006. 199 p.
- ZIMMER, Jörg Rudolf; LOSURDO, Domenico [eds.]: *Die Idee der bürgerlichen Gesellschaft. Hegel und die Folgen*. Girona: Universitat de Girona, 2006. 186 p.

als respectius períodes i territoris de les nostres comarques. Certament, si la Història s'ha utilitzat per «fer país», ara podem dir que també ajuda a fer la «comarca». Ara bé, em sembla que si acceleréssim una mica l'aparició dels diferents volums d'aquesta «obra de la Seu», també seria en benefici de la historiografia. Que en prengui nota qui li toqui.

Jordi Bohigas i Maynegre

Tot sobre els noms de lloc

MALLORQUÍ, Elvis *et alii*.
Toponímia, paisatge i cultura. Els noms de lloc des de la lingüística, la geografia i la història.
 Col·lecció Fonts, núm. 4. Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines. Centre de Recerca d'Història Rural de la Universitat de Girona. Documenta Universitària. Girona, 2006. 183 pàgines.

Tot i que ens trobem en ple procés de globalització, en el qual cada cop perdem una mica més els espais que ens han estat propis a favor de guanyar un horitzó més ampli, el present llibre ens parla de les petites fronteres imaginàries que tracem dia a dia per concretar la nostra realitat física.

L'estudi de la toponímia es pot emprendre des de diferents ciències, cadascuna de les quals té els seus propis mètodes, els seus

objectius i la recerca de les seves conclusions. Un pas endavant en qualsevol estudi de nivell universitari és interrelacionar les diferents disciplines que investiguen un mateix tema. La unió dels diferents enfocaments amplien l'objectiu de l'anàlisi de manera que el subjecte estudiat esdevé clar, amb tota la seva presència. Aquest llibre uneix tres ciències: la lingüística, la geografia i la història.

L'estudi de l'onomàstica, tal com prefereixen definir-la els seus investigadors, des de la lingüística se centra en els fòssils lingüístics. La necessitat de definir l'espai on vivim i on tenim les nostres propietats ve de molt temps enllà i la lingüística tracta de veure com i per què ha evolucionat l'onomàstica al llarg dels segles.

Des de la geografia ens proposen la classificació dels noms de lloc en tres tipus de toponims: els que defineixen una realitat, també anomenats transparents; els que defineixen una excepció en

el territori on s'han generat; i els que defineixen quelcom significatiu de l'entorn.

La història entén el topònim com la manera en què es percebia en el passat el territori que s'ocupava. Entén que el territori és un espai on es registra la història i un clar exemple n'és la toponímia, la veu dels que hi vivien en el passat i com expressaven la seva realitat física. La finalitat dels estudis històrics de toponímia és comprendre l'evolució d'una determinada regió o comarca.

Determinats topònims poden ajudar, també, a la reconstrucció del paisatge de segles passats. Una tercera via d'estudi és el seguiment de l'enregistrament dels topònims en els textos i la possible transmissió oral dels noms de lloc.

El llibre va acompanyat de nombrosos exemples que aclareixen cadascun dels estudis, de manera que un cop finalitzada la lectura fan reflexionar i qüestionar-se sobre aquells topònims que més utilitzem en la nostra vida quotidiana.

Cal destacar la necessitat de realitzar més reculls de toponímia per tal que, des de les diferents disciplines, es puguin continuar duent a terme treballs d'aquest tipus, amb els quals entenem una mica més l'ús del topònim com el resultat de la convivència entre la humanitat i la natura.

Marta Pi Vázquez

